

Domaci glasovi

Stev.74.

Lienz, sreda 17. aprila 1946.

Leto 2.

GOSPODARSKA VAŽNOST TRSTA.

Tri podonavske države nimajo izhoda na morje. Češkoslovaška, Avstrija in Madžarska. Vse tri so del tega, kar radi imenujejo zaledje Trsta. In če je temu lepemu pristanišču mnogo na tem, da preusmeri blagovni promet teh treh držav k svojim dokom in pristaniškim napravam, tedaj nimajo te države nič manj interesa na tem, da se polastijo tega lehkodostopnega izhodišča na morje.

Trst je bil v resnici vedno pristanišče za središče Podonavja. V 1.1913, v zadnjem normalnem letu pred prvo svetovno vojno, je uvoz skozi Trst znašal 2.3 milijona ton in izvoz 1.1 milijona ton. Leta 1924, ki ga smatrajo kot leto zopetnega процвита, je šlo skozi Trst le 1.9 milijona ton uvoza, izvoza pa nič 1 milijon ton. Italijansko pristanišče Trst si ni znalo spet pridobiti važnosti, ki jo je imel Trst kot pristanišče Podonavske kotline.

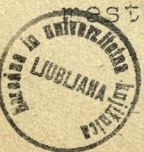
Proti koncu medvojne dobe, v 1.1938, je dosegel uvoz 2.5 milijona ton, kar je 200.000 ton več kot pred četrt leta, dočim je višina izvoza razočarala. - samo 900.000 ton. Zakaj ni Trst znal izkoristiti priključitve k pomorski velesili?

Ker je le ene tretjina njegovega blagovnega prometa odpadel na Italijo, ena petina na Avstrijo in le majhen odstotek na Madžarsko. Za Jugoslavijo je bil Trst le nekaka stranska vrata na morje. Veliko uvoznega in izvoznega blaga pa je preko Trsta šlo za Češkoslovaško. To vse je najbolj razvidno iz železniškega prometa Trsta z zaledjem.

Do leta 1928 je bil delež Češkoslovaške, ki je najpomembnejši dobavitelj, precej nestanovit. Tisti čas je bil čas trdega tarifnega boja med Trstom in Hamburgom. Čudno, ta spor so 1.1938 odstranili s sporazumom, ki je bil sklenjen v Monakovem. Ta sporazum je določil, da se Češkoslovaška glede tarife razdeli na dva dela: severni del, vključno industrijsko področje Prage, je dodeljen Hamburgu; južni del s Plznom pa je postal zaledje Trsta. Potemtakem se da sklepati sledeče: Trst ne more živeti, če ne igra svoje naravne in zgodovinske vloge in če ne predstavlja glavnega izhoda za središče Podonavja.

To je tudi potreba tega ozemlja. Češkoslovaška bi se končno lahko obrnila k Severnemu morju, kajti razlika v kilometrih med Plznom in Hamburgom ali Trstom je kaj neznana. Za Avstrijo in Madžarsko pa je zadeva mnogo težja. Te dve državi sta se v medvojni dobi največ posluževali jadranskih pristanišč. Madžarske statistike dokazujejo, da sta Trst in Reka daleč pred Hamburgom in Bremenom, ker je v 1.1938 šlo 38.7 % madžarskega uvoza in 45.8 izvoza skozi Jadransko morje in le 34.8% uvoza ter 20.5 % izvoza je šlo skozi pristanišča ob Severnem morju. K temu je treba še prišteti politični vpliv, ki ga je Nemčija izvajala nad svojo vazalno državo v Donavski kotlini. Svobodno gospodarsko življenje usmerja Madžarsko k Jadranu, in ker Reka ni tako dobro opremljeno pristanišče kot Trst, bi bilo slabše, če bi Madžarska morala usmeriti svoj promet skozi Reko.

K temu bi lahko kdo pripomnil, da ni nobena od teh treh podonavskih držav prisiljena, da usmeri svoj promet k pristanišču, ki mu nudi največje prednosti. Ali bo Trst jugoslovansko ali italijansko pristanišče, to naj sploh ne pride v poštev za natovarjanje ali iztovarjanje

avstrijskega ali madžarskega blaga na njunih nakladiščih, Na žalost pa je ta argument, čeprav je še tako zapeljiv, - varljiv.

Od prve svetovne vojne dalje triumfira na vsem svetu politika nad gospodarskimi nazori. Italija si je z drznim udarom prisvojila Reko. Jugoslavija pa je takoj začela graditi novo пристanišče, Sušak. Ozka rečica loči obe pristanišči; sušaški zaliv pa je preplitev, da bi mogel sprejeti velike ladje. Z velikimi stroški so spremenili malo ribiško pristanišče in ga oprememili. Denarno revna Jugoslavija se ni obotavljala in je vložila velike vsote, in to samo za to, da tekmuje z italijansko gospodarsko ekspanzijo na vzhodni obali Jadranskega morja. Poskus se je obnesel, posebno, ker je ta primer edinstven. ("La Tribune Economique" od 5.4.1946.)

DEBATA O ŠOLSTVU.

Avstrijski finančni in proračunski odbor je na svoji seji 10. t.m. razpravljajl o "šolstvu, umetnosti in zveznem gledališču". Manimiva so izvajanja socialističnih poslancev in mnenja zastopnikov ljudske stranke.

Socialistični poslanci so zahtevali temeljit načrt, ki naj uredi vprašanja učiteljske izobrazbe, privatnega šolstva, šolske obveznosti itd. Potem so zastopali mnenje, da je treba poklicati v inozemstvu živeče avstrijske učenjake, ki naj predavajo na domačih univerzah. Raziskovalno ustanovo in poklicno izobraževanje je treba ločiti.

"Glede srednjih šol preperečite, "da mladina ne zabrede v nevarne reakcionarne vode" je dejal socialistični poslanec dr. Koref. Srednje šole je treba poenotiti na spodnjo stopnjo in naj bodo izbor, kar se tiče sposobnosti. Cilj naj bo državna šola. Govornik se je nato zavzel za to, da bi pospešili osnivanje državnih vzgojevališč in delavskih srednjih šol. Glede visokih šol je dejal, da katolizacija univerz lahko vodi do tega, da visoke šole postanejo verska ustanova.

Odposlanci ljudske stranke so stavili nekaj predlogov za vzgojo mladine. Poslanec Matt je dejal, da je treba dati mladini priložnost za strokovno izobrazbo, da se nadomesti pomanjkanje strokovnih moči. Nek drug poslanec je poudaril, da mora imeti mladina občutek absolutne svobode, učitelji pa da morajo biti predvsem dobri poznavalci mladine. Nato je odposlanec Fritsch podčrtal dejstvo, da zavzema katoliška cerkev na področju vzgoje jasno stališče. Ona želi, da imajo otroci katoliških staršev katoliške učitelje in katoliško šolo. Pravtako se je g. Fritsch izrazil, naj ostane šport nadstrankarski.

O SPOMINSKI SVEČANOSTI koroških Slovencev za obletnico izseljevanja piše "Volkszeitung" od 15. t.m. med drugim, da je ob tej priliki koroška OF priredila zborovanje. Nato pove, da je več govornikov nastopilo in da so mnogo govorili o žrtvah koroških Slovencev. Nato pa pravi: Obžalovanja vredno pa je, da se nihče ni spomnil niti z besedo naporov, ki jih doprinašajo avstrijske oblasti, da bi pravično rešilo občutljivo vprašanje zaodstnitve izseljenim Koroščem in da je avstrijska država, dala na razpolago znatno vsoto v ta namen.

"SLOVENSKA BESEDA", 2 in 3. številka, je izšla. Tokrat obdeluje zanimive svetovne politične probleme (Razplet svetovne drame), vzgojno socialna vprašanja (Poslanstvo žene), dalje prinaša daljši članek o novem univerzalizmu ter vzgojno politično razpravo o politični zrelosti narodov. Zaradi tehničnih ovir sta obe številki izšli z majhno zamudo skupno. Vendar pa bosta inteligenca in dijaštvo gotovo z veseljem segla po tej novi številki.- Berite "Slovensko Besedo" tudi drugi. Naročite jo v naši upravi.